

15% nitrogen-21% oxygen

SPORTSDYKKEREN

NR. 2 · JUNI 2018

HMHS Britannic
– Enhver vragedykkers drøm

Få inspiration på:

grejnyt

Dyk og hygge for
småkravl-entusiaster

Bonaire

Dykningen er let og ligetil

Bonaire

På den lille caribiske ø Bonaire leves livet i et lavere gear. Dykningen er let og ligetil, og under vand kan man både finde et fint vrag, spraglede fisk og flotte koraller, som der bliver passet godt på. Bonaire er nemlig også kendt for sine succesfulde koralbevaringsprogrammer, der genopbygger revet. Tag med til en fantastisk ø, hvor man kan slappe af og dykke med god samvittighed.

Info:

Da Bonaire ligger tæt på Ækvator, er der et meget stabilt klima med en gennemsnitstemperatur lige omkring 30 C.

Vandtemperaturen ligger stort set altid på 28-29 C. En 3mm heldragt eller shorty er rigeligt

Møntfod: US dollars, men der kan også betales med kort alle vegne.

Drikkevand: Øen har eget rensningsanlæg, så vandet kan drikkes direkte fra hanen.

Sprog: Det officielle sprog er Hollandsk, men lokalbefolkningen taler Papiamentu. Alle taler flydende engelsk.

Rejse info: www.kingfish.dk

Bonaire er på størrelse med Langeland og ligger ca. 80 km ude fra Venezuelas kyst. Øen har omkring 11.000 indbyggere. Dens største by er Kralendijk. Bonaire er en hollandsk fjernkommune, hvilket vil sige, at Bonaire faktisk er en del af Holland.

En af de ting, der gør Bonaire mere end velegnet som dykkerø, er den lette tilgængelighed til mere end 60 forskellige dyk-

kersteder rundt om øen. Der er to måder at dykke på, når man er på Bonaire. Den ene måde er traditionelle bådedyk, og den anden (og måske den sjoveste) er, at køre rundt i pick-up trucks med flasker og udstyr på ladet. Vi dykkede og boede hos Buddy Dive, som har et drive through system, hvor man kører hen til en fyldestation, sætter sine tomme flasker af og lægger nye fyldte på ladet i samme moment.

Derefter kan man bare køre ud på øen langs kysten mod nord eller syd alt efter, hvor og hvad man har planlagt at dykke. Alle dykkersteder er markeret med en gul sten med stedets navn på. Det er enkelt, ukompliceret og afslappet. Bonaire rummer også flotte naturområder, hvor man blandt andet kan se vilde flamingoer.

SALT PIER – smukke bro-piller

En af de vigtigste indtægtskilder på Bonaire er salt, som udvindes fra det saltholdige Atlanterhav. Salt Pier er groft beskrevet et flere hundrede meter langt transportbånd, som fører saltet ud til de skibe, der lægger til for enden af båndet og får påfyldt salt. Det er en enorm konstruktion, der går inde fra stranden og helt ud, hvor revet starter og hvor det bliver dybt. Hele konstruktionen bliver båret af bro-piller på havbunden.

Dykket kan - hvis man vil - starte helt inde ved stranden, hvor de første bro-piller stikker bare et par meter ned. Her så vi en del liv allerede inde på helt lavt vand, men efterhånden som det blev dybere og dybere, begyndte pillerne at blive flot begroet af forskellige farvestrålende koraller. Da vi nåede ud til den sidste store klynge af piller på cirka 18 meters dybde, hang der flere fiskestimer ud mellem pillerne. Som fotograf var det rent

Jeg så også store orange svampe, flotte lilla rørkoraller, en enkelt hummer, barracudaer og et par velvoksne grønne muræner. Men flottest af alt var det at kigge op mod overfladen, hvor eftermiddagssolens stråler banede sig vej ned mellem den Mikado-spil-lignende samling af bro-piller.

Buddy Dive

Hos Buddy Dive bor man i lejligheder opdelt i to etager. I stuen er der et soveværelse, bad og toilet + fællesrum og køkken - på første sal er der to soveværelser med bad. Lige ved siden af dykkercentret finder man restauranten, hvor man spiser lækker billig frokost og aftensmad - med mindre man har lyst til at prøve nogle af de mange andre ganske gode spisesteder rundt omkring på øen. Morgenmaden indtages i form af morgenmadsbuffet på to store terrasser med direkte udsigt ud over det turkisblå Atlanterhav. Men det vigtigste er naturligvis selve dykkercentret, der findes lige under de to store morgenmadsterrasser. Jeg har

skal tage et tjek-dyk på husrevet for at blive ordentligt afvejjet. Hos Buddy Dive går de meget op i at folk har så god en opdriftskontrol som muligt, så der ikke sparkes til de sunde og smukke koraller rundt om Bonaire. Buddy Dives fokus på korallivets velfærd mærkes også i deres engagement i de lokale initiativer for koralbeskyttelse.

Pas på korallerne

Det er jo efterhånden ikke nogen hemmelighed, at verdens koraller er under et voldsomt pres fra både forurening og stigende vandtemperaturer som følge af klimaændringer. Rundt om i verden bliver der gjort forskellige tiltag i forsøg på at dæmme op for den efterhånden hurtige nedbrydning af koralrev. Og en af grundene til, at jeg blandt andet valgte at rejse til Bonaire var, at man på øen kører et koralbevaringsprogram, der er et samarbejde mellem myndighederne og fem dykkercentre rundt om på øen.

I 2012 startede programmet i samarbejde med en amerikansk

et slaraffenland at dykke rundt og langsomt prøve at nærme sig fiskestimerne for at kunne få nogle close-ups med pillerne som en genial baggrund.

Mens vi dykkede ind og ud mellem pillerne, kunne man ikke undgå at bemærke, hvor meget liv, der findes på bunden. Her var anemoner, hvor pudserejer og kejserejer lever i beskyttelse for rovdyr mellem tentaklerne.

efterhånden oplevet og dykket med en del dykkercentre og kan derfor ærligt sige, at Buddy Dive klart hører til i den gode ende. Det hele kørte som smurt i den uge. Og havde man brug for noget, var der altid nogen, som havde tid til at hjælpe.

Buddy Dive har også deres eget husrev omkring fem skridt fra, hvor man gearer op foran dykkercentret. Alle nyankomne dykkere

koralforsker. Nogle af de mest udsatte koralarter på Bonaire er Staghorn-korallen og Elkhorn-korallen. De to arter er nogle af de koraller, der lever i den kanten af koralrev og beskytter på den måde mange af de andre blødere og mere langsomt voksende koralarter. Derfor blev man enige om, at det skulle være netop de to slags koraller, som man lægger flest kræfter i at hjælpe.

Jeg havde spurgt lidt til koralprogrammet gennem Kingfish i København og havde fået kontakt til dem, der står for programmet derovre. Første dag efter ankomsten fandt jeg deres kontor, der ligger lige op ad dykkercentret, og fik hurtigt aftalt en dag, hvor jeg kunne komme med ud på et dyk for med egne øjne at se, hvordan man arbejder med korallerne. Samme aften var der en præsentation i restauranten (for dem der havde lyst) af, hvordan bevaringsprogrammet fungerer.

mest ideelle forhold for denne art. Her tager man et lille stykke Elkhornkoral og hænger det på et juletræ. Når det har nået en vis størrelse, skærer man enderne af og lader det tilbageværende koral vokse sig stort igen. De afskårne ender planter man på revet, så de selv kan vokse videre i naturlige omgivelser. På den måde kan man få korallerne til at vokse flere gange hurtigere, end de ellers ville kunne ude på selve revet.

Inden vi skulle til at have de store

banket en tilpas stor fordybning i stenen, svømmede hun af sted efter et stykke Elkhornkoral ovre fra vuggestuen. Derefter tog hun limen frem, der mest af alt lignede en god gang elefantsnot (den slags man køber i kontorforretninger). Og på ganske enkelt vis placerede hun det lille stykke koral i fordybningen i stenen ved hjælp af undervandslimen. Nu havde jeg set og været med til at plante et nyt stykke koral, som kunne vokse sig stort og flot til gavn for hele økosystemet.

bygget i Holland i 1951 og hed oprindeligt the Midlands, men i løbet af de næste årtier skiftede Hilma både ejere og navn flere gange.

Den 18. juli 1975 stødte Hilma Hooker (der på det tidspunkt hed William Express) på så alvorlige problemer, at hun faktisk sank ud for San Andres i Colombia. Hun blev dog hurtigt hævet igen og opkøbt af et nyt selskab, som omdøbte hende til Anna C. I 1979 fik hun så, hvad der skulle vise sig at

et nyopført skot (væg som bruges til rumadskillelse på skibe), fandt man intet mindre end 11 ton marihuana.

Nu begyndte retssagen mod de colombianske ejere, som pludselig fik meget travlt med at frasige sig ansvaret for skibets kulørte ekstra last. Mens hele det retslige forløb trak i langdrag, begyndte Hilma Hooker at tage vand ind, mens hun lå for havn. Dykkercentrene på Bonaire blev mere og mere interesserede i

på et for scuba dykkere meget heldigt sted. Sandheden er aldrig kommet frem, men siden den dag i 1984 har Hilma Hooker tiltrukket dykkere fra hele verden.

Selve dykket på Hilma Hooker byder på nem penetrering, som dog stadig kun kan anbefales, hvis man har erfaring med vragpenetrering. Er man ikke interesseret i at dykke ind i selve vraget, er der god mulighed for at se skruen, overbygningen og stævnen på et og samme dyk

Koral-vuggestue og værktøj under vand

Klokken 9 om morgenen skulle jeg mødes med Francesca Virdis, som er chef for programmet. Hendes udstyr til dykket lignede ikke helt, hvad man normalt forbinder med dykkergear - nemlig en knibtang, papegøjetang, noget lim til brug under vand og en hammer.

Før Francesca skulle demonstrere, hvordan de forskellige værktøjer skulle bruges, tog vi en lille svømmetur over til nogle juletræ-lignende metalkonstruktioner. På hver gren hang der flere små Elkhornkoraller, som var i gang med at vokse sig store. Juletræerne er placeret på en dybde, hvor strøm og lys har de

medbragte værktøjer i brug, viste Francesca mig også et større område med Staghornkoraller. De vokser ikke på lodrette konstruktioner som Elkhornkoraller, men derimod på nogle ca. 30 cm høje metalkvadrater, der ligger på bunden.

Efter en god lille svømmetur kom vi til et område på ganske lavt vand, der mest bestod af sten og sand. Da vi havde fundet en sten, som Francesca mente var god at arbejde med, tog hun sin hammer frem og begyndte ellers at hamre løs på stenen. Selv om der hurtigt stod en sky af sand omkring os, og jeg knapt kunne se Francesca, så kunne jeg hele tiden høre hammerens slag mod stenen. Da hun endelig havde fået

Hilma Hooker – en farverig dame

Jeg troede næsten ikke det kunne passe, at man kunne have så nem adgang til et rigtig fint vrag - men den var god nok. Efter en ganske kort svømmetur fra stranden ud over et lille stykke hvid sandbund starter revet. Når først man er ved revet, begynder det næsten med det samme at gå stejlt ned mod det næste plateau med hvid sandbund på 30 meters dybde. Og dér lige neden for revet ligger vraget af Hilma Hooker på styrbordsside i sin fulde længde af 72 meter.

Historien om, hvordan Hilma Hooker er havnet på Bonaire som et næsten perfekt vragdyk, er også værd at fortælle. Hun blev

være hendes sidste navn, nemlig Hilma Hooker. Allerede 5 år senere løb Hilma på alvorlige tekniske problemer ud for Bonaire og var tvunget til at blive slæbt i havn i Kralendijk på Bonaire.

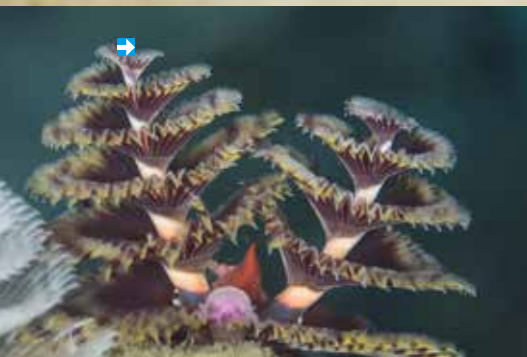
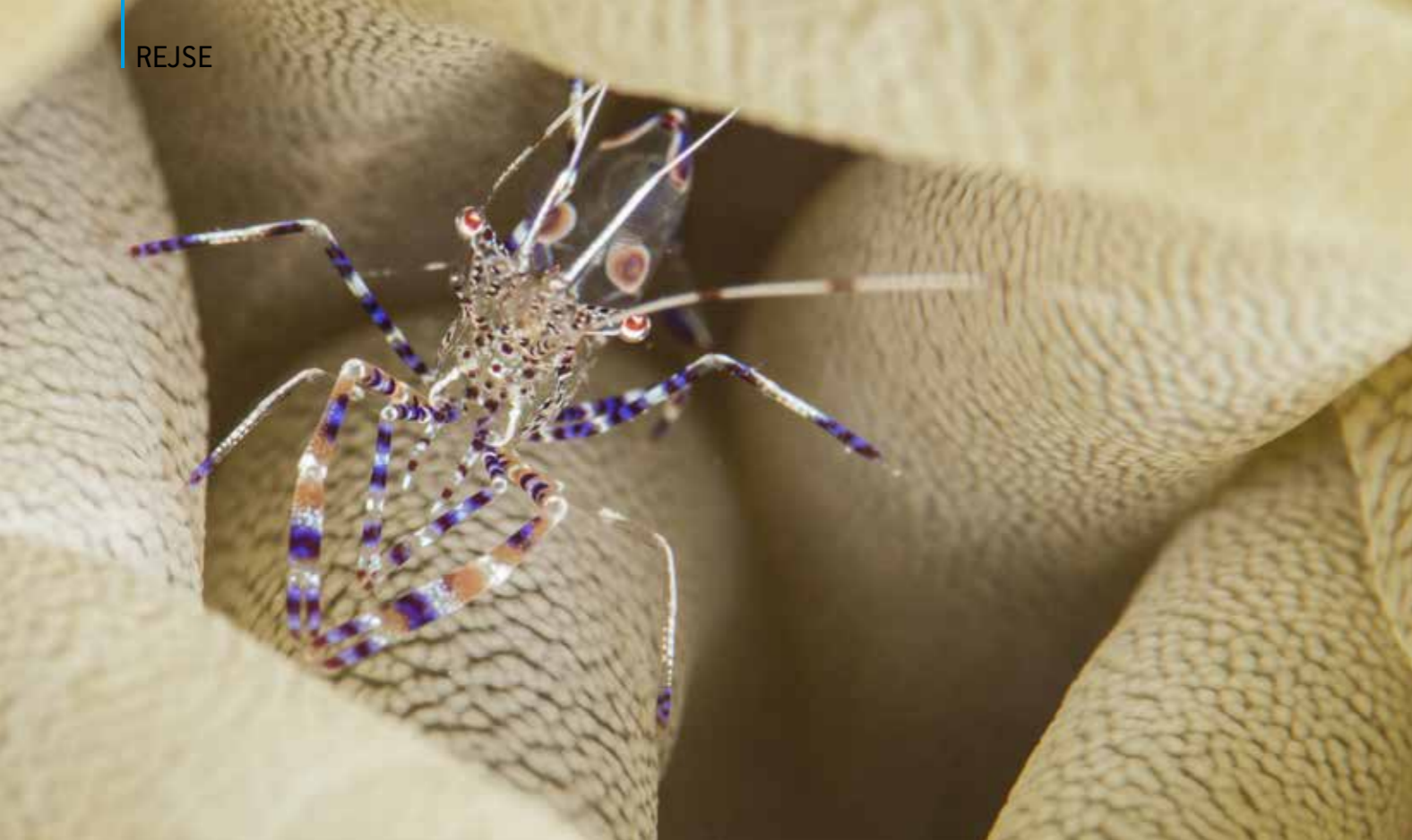
Besætningen på Hilma Hooker havde svært ved at fremvise papirer på, hvad hende last præcist indeholdt, så myndighederne på Bonaire mistænkte ugler i mosen og begyndte at tjekke op på skibets historie. Det skulle hurtigt vise sig, at både Interpol og FBI gennem flere måneder havde fulgt Hilma i al hemmelighed, fordi man havde mistanke om, at hun blev brugt til at smugle ulovlige stoffer. Derefter gik en større undersøgelse af skibets last i gang, og da man fik fjernet

Hilma Hooker, for man manglede et ordentligt vrag at tilbyde deres kunder. Efter lang tids tovtrækkeri uden at man nåede til en brugbar afgørelse om at få placeret det retslige ansvar, blev myndighederne enige med havnefogeden og dykkercentrene om at trække Hilma Hooker til et mere passende sted, så hun ikke pludselig sank i havnen. Derfor trak man Hilma ud ved siden af et dykkersted kaldet Angel City. Efter kun at have ligget på sit nye sted i fem dage, begyndte Hilma Hooker at synke. Om det var rent tilfælde, eller om hun blev hjulpet til at synke, vides ikke med sikkerhed. Rygtet siger, at de pumper, der skulle holde hende oven vande, "pludselig" svigtede, og derfor sank Hilma Hooker

med en sigtbarhed omkring 30 meter. Mens vi dykkede på Hilma Hooker, var der overhovedet ingen strøm og med den korte svømmetur fra stranden, havde vi også rigeligt med luft. Vi dykkede med en nitrox-blanding på 31%, hvilket giver god tid på vraget og tilstrækkelig dybde til at komme helt ned til bunden.

Natdyk med tarpons i lyskeglen

Når nu man er taget til Caribien, skal man heller ikke snyde sig selv for at prøve et natdyk på husrevet. På vores dyk så vi både store hummere, smukt changerende blæksprutter og mange andre dyr, som vi ikke rigtig havde kunnet observere i dagslys. Disse dyr kan i sig selv selvfølgelig udgøre

et fedt natdyk, men den helt store attraktion på natdykkene er Tarpons. Tarpons er en stor rovfisk, der nemt kan blive 1,5 meter lange. De er helt sølvglinsende, så de er ikke til at tage fejl af, når de rammer dykkerlygtens lyskegle i aftenens mulm og mørke vand.

Vi havde dykket i små 10 minutter, inden der endelig dukkede først én og så to Tarpons mere op. Om natten bruger disse fisk dykkerens lyskegle til at jage efter, så man kan faktisk dirigere dem lidt rundt på revet. Det lå vi og morede os med en god times tid.

En anden form for dykning, som man også skal prøve, når man er på Bonaire er bådedyk. Bådedykkene er i sig selv ganske traditionelle, men de giver god mulighed for at nå nogle dykkersteder, som

man ikke kan køre til i en pickup. Vi dykkede blandt andet et sted, der hedder Rappelle, ganske enkelt fordi den eneste anden måde at dykke der - bortset fra den båd vi kom med - ville være at rappellede ned af de lodrette klipper. Så med andre ord er et bådedyk eneste mulighed på Rappelle.

Da vi kom i vandet fra båden, kunne man med det samme se de lodrette klipper, der fortsatte under vandet. De var flot begroede med koraller, og det hele så sundt og uberørt ud. Til briefing på båden fortalte guiden, at der var mulighed for at se nursehajer. Ha, n lagde dog vægt på, at de tit gemmer sig, og at der derfor kan gå langt imellem at man ser dem. På tilbageturen mod båden koncentrerede jeg mig om at spotte en nursehaj

og kiggede ind i alle de sprækker og huleformationer, jeg kunne finde. Og pludselig var der noget, der lignede omridset af en haj.... og jo tættere jeg kom på, jo mere tydeligt blev det, at det faktisk var en nursehaj - og ikke kun én, men to stykker som lå og halvsov inde i en hule. Jeg fik hurtigt signaleret til guiden, så vi i fællesskab kunne få kaldt alle i gruppen over og se de to flotte hajer.

Det dyk blev en rigtig god afslutning på en super uge på Bonaire. Inden afrejsen havde jeg ikke den store erfaring med at være på en grupperejse. Det viste sig dog, at det hele var godt skruet sammen hjemmefra af Kingfish Dive & Travel. Selve gruppen fungerede godt, og alle fandt hurtigt ind i små hold, hvor dykker-baggrund og ønsker passede godt sammen.

Information

fra Teknisk Udvalg (TU)

Nitroxinstruktørkursus

Sidste år blev der afholdt et koncentreret nitroxinstruktørkursus i forbindelse med instruktørseminaret. Kurset blev godt modtaget, og det blev samtidig vedtaget at afholde et tilsvarende kursus i Øst i 2018. Datoen for nitroxinstruktørkursus

er nu fastsat til søndag den 26. august.

Hold øje med kursuskalenderen på www.sportsdykning.dk for flere detaljer.

Instruktørseminar 2019

Instruktørseminaret for 2019 bliver afholdt i Roskilde Kongrescenter lørdag den 2. marts 2019. Der kommer mere information i løbet af 2018.

DSF standarder opdateret

Standarderne for sportsdykning er blevet opdateret. Således kan I finde nye versioner af:

- P2 bindende krav
  - P3 bindende krav
  - P3 vejledende lektionsplaner
- Standarderne findes på Teknisk Udvalgs underside til www.sportsdykning.dk. Det direkte link er: <http://tekniskudvalg.sportsdykning.dk/generelt-om-uddannelse/sportsdykning/>

Lad os samtidig gentage lempelsen i bindende krav fra CMAS standarden for CMAS P2:

Dybdegrænse: I nordisk farvand gives lempelse for standarden - en P2 dykker skal gennemføre dykning til mindst 20-30+ meter - bundtid 12 minutter.

Begrundelse for lempelsen: Grundet den noget lavere temperatur og dårligere sigt lempes dybdekravene for P2 i forhold til CMAS gældende standard - kun for dykning i nordisk vand.

TÆT PÅ konkurrencen

I 2018 fortsætter vi med at udlodde en præmie til en værdi af ca. 500,- kr. blandt de indlæg, der offentliggøres i Sportsdykkeren. Send dem til tu-sikkerhed@sportsdykning.dk. Husk også at lave indberetningen på <http://tekniskudvalg.sportsdykning.dk/sikkerhed/naar-ulykken-er-sket/elektronisk-indberetning/>

Husk, at tæt-på historier ikke kun er for flaskedykkere - det kan ligeså godt dreje sig om situationer oplevet af f.eks. fridykkere og undervandsjægere.

Kurser i 2018

Der mangler deltagere på CMAS instruktørkurserne - især på B-kurserne, men også på A-kurserne. Der skal derfor lyde en stor opfordring til alle om at melde sig, hvis I har mulighed og kvalifikationer for det.

For at deltage på CMAS A instruktørkurserne skal du have bestået en adgangsprøve. Disse adgangs-

prøver afholdes jævnligt. Kontakt tu-kurser@sportsdykning.dk.

Nedenstående datoer er vejledende - hold øje med kursuskalenderen.

Hold øje med kursuskalenderen på www.sportsdykning.dk for flere detaljer og datoer for ovenstående.

Der vil blive arrangeret et nitroxinstruktørkursus i ØST - efter samme fremgangsmåde som kurset, der blev afholdt i forbindelse med instruktørseminaret.

TU vil arbejde for at arrangere CMAS 3 som forbundskursus i ØST og VEST som hjælp til klubberne.

Snorkeldykkerlederkursus	25.-27. maj 2018
CMAS ** Instruktørkursus (B2 - kursus)	15.-17. juni 2018
Nitroxinstruktørkursus	26. august 2018
CMAS * Instruktørkursus (A2 - kursus)	21.-23. september 2018
Instruktørtrænerseminar	26.-27. oktober 2018
Instruktørseminar - Roskilde kongrescenter	2. marts 2019